

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра історії та культури української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 20__ р.

ВСТУП ДО СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки спеціаліста (ННЦПО)

спеціальності 7.0203030 “Українська мова та література”

Робоча програма навчальної дисципліни “Вступ до слов’янської філології”
для студентів ННЦПО спеціальності 7.0203030 “Українська мова та
література”. – 27 серпня 2013 р. – 20 с.

Розробник: Левчук І. П., доцент кафедри історії та культури української мови,
кандидат філологічних наук

Рецензент: Приймачок О. І., доцент кафедри слов’янської філології, кандидат
філологічних наук

**Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри
історії та культури української мови**

протокол № 12 від 22 травня 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Богдан С. К.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією
Інституту філології та журналістики**

протокол № 9 від 17 червня 2013 р.

Голова науково-методичної
комісії інституту _____ (Зінчук Р. С.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол № ____ від ____ _____ 2013 р.

© Левчук І. П., 2013

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни “Вступ до слов’янської філології” складена відповідно до освітньо-професійної програми з перепідготовки фахівця для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста зі спеціальності 7.0203030 “Українська мова та література” у навчально-науковому центрі післядипломної освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розвиток матеріальної й духовної культур слов’ян чи окремих слов’янських народів шляхом мовного й стилістичного аналізу писемних текстів.

Міждисциплінарні зв’язки: “Вступ до мовознавства”, “Загальне мовознавство”, “Старослов’янська мова”, “Історична граматики української мови”, “Сучасна українська літературна мова”, “Історія України”, “Соціологія”, “Культурологія” тощо.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Слов’янська філологія як наука і навчальна дисципліна. Слов’янські народи та мови.
2. Праслов’янська мова. Культура давніх слов’ян, її відображення у мові.
3. Історія слов’янської філології.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів 1	0203 “Гуманітарні науки”	нормативна
	7.0203030 “Українська мова та література”	
Модулів 3	Спеціаліст	Рік підготовки 1
Змістових модулів 3		Семестр 1
ІНДЗ: немає		Лекції 10 год.
Загальна кількість годин 54		Практичні (семінари) 4 год.
	Самостійна робота 40 год.	
		Форма контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Вступ до слов’янської філології” є закладення основ славістичної підготовки, зокрема підготовка студентів до вивчення основних філологічних курсів, ознайомлення з актуальними проблемами сучасної славістики, особливостями слов’янських мов, культур, підготовка до поглибленого вивчення однієї зі слов’янських мов і культури відповідної країни. Враховуючи те, що реальністю сьогодення стає полікультурна освіта, орієнтована на культуру багатьох народів, у навчальному курсі передбачено пізнання культури рідного народу в діалозі інших слов’янських культур, звернено увагу на традиції, звичаї та обряди слов’янських народів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Вступ до слов’янської філології” є виховання мовної особистості, носія національної духовності, шанувальника рідної та інших слов’янських культур. Такий підхід спрямовує на більш свідоме ставлення студентської молоді до розгляду питань про особливості світогляду, історії, культури, характеру українців, інших слов’янських народів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- термінологію, систему основних понять курсу;
- теорії походження слов’ян і їх мов;
- класифікацію слов’янських мов;
- основні мовні процеси праслов’янської мови;
- етапи історичного розвитку сучасних слов’янських літературних мов;
- роль старослов’янської мови в розвитку культури слов’янських народів;
- особливості фонетичної, графічної, граматичної і лексичної систем слов’янських літературних мов;
- теорії виникнення та розвитку писемності у слов’ян;
- історію слов’янської філології, її періодизацію;
- проблеми та завдання слов’янської філології XXI ст.

вміти:

- схарактеризувати східну, західну та південну групи слов'янських мов;
- визначати на основі текстового аналізу особливості кожної підгрупи слов'янських мов;
- розрізняти й визначати тексти, написані будь-якою слов'янською мовою;
- здійснювати історико-лінгвістичне коментування тексту;
- працювати з етимологічними, перекладними словниками слов'янських мов;
- виконувати порівняльно-історичний аналіз окремих лексем у різних слов'янських мовах.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 144 години / 4 кредити ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Слов'янська філологія як наука і навчальна дисципліна. Слов'янські народи та мови

Тема 1. Слов'янська філологія в комплексі гуманітарних наук

Філологічні дисципліни. Слов'янська філологія, її компоненти. Предмет і завдання курсу „Вступ до слов'янської філології”. Методологія та методи досліджень у слов'янській філології. Роль курсу у формуванні національно-мовної особистості. Зв'язок курсу з іншими навчальними дисциплінами. Професійна спрямованість курсу. Наукове, навчально-методичне забезпечення курсу. Філологічні ресурси Інтернету.

Тема 2. Сучасні слов'янські народи, їх етнічна близькість. Проблема класифікації слов'янських мов

Етнонім „слов'яни”: проблема його етимології. Слов'янські народи на сучасній карті світу: території проживання та чисельність. Етнічна близькість слов'ян. Слов'янські мови, їх генетична спорідненість. Класифікація слов'янських мов.

Тема 3. Східнослов'янські літературні мови та діалекти

Загальна характеристика східнослов'янських мов. Генеза української мови в гіпотезах і концепціях мовознавців. Сучасна українська літературна мова: поширення, вивчення, характерні ознаки. Сучасна російська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні ознаки. Сучасна білоруська літературна мова: формування, проблеми функціонування, вивчення, характерні ознаки.

Тема 4. Західнослов'янські літературні мови та їх діалекти

Специфіка західнослов'янської групи мов. Сучасна польська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні ознаки. Загальна характеристика серболужицьких мов: верхньолужицька та нижньолужицька мови. Сучасна чеська літературна мова: формування, поширення, вивчення та диференційні ознаки. Сучасна словацька літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні риси. З історії полабської мови.

Тема 5. Південнослов'янські літературні мови та їх діалекти

Загальна характеристика південнослов'янської групи мов. Сучасна болгарська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні риси. Сучасна македонська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні ознаки. Сербська мова. Хорватська мова. Словенська мова.

Тема 6. Старослов'янська мова, її вплив на розвиток сучасних слов'янських літературних мов

Старослов'янська мова як найдавніша писемна (літературна) мова слов'ян. Пам'ятки старослов'янської мови. Основні ознаки старослов'янської мови. Дослідники старослов'янської мови.

Тема 7. Слов'янські літературні мікрмови

Проблема вирізнення слов'янських літературних мікрмов. Русинська літературна мова, її становлення та розвиток. Характерні риси русинської мови.

Змістовий модуль 2. Праслов'янська мова. Культура давніх слов'ян, її відображення у мові

Тема 1. Праслов'янська мова як прамова-основа слов'янських мов

Поняття „прамова”, „порівняльно-історичний метод”, „внутрішня реконструкція”. Термін „праслов’янська мова”, його синонімія. Періодизація історії праслов’янської мови. Основні фонетичні, лексичні, граматичні ознаки праслов’янської мови. Фонетична транскрипція праслов’янської мови.

Тема 2. Діалектне членування праслов’янської мови

Чинники, що сприяли діалектному членуванню праслов’янської мови. Пралехітський і прачесько-словацький піддіалекти. Центральний і власне східний піддіалекти. Основні фонетичні відмінності між ними.

Тема 3. Слов’яни в давні часи

Теорії прабатьківщини слов’ян. Розширення території праслов’ян на початку і у середині I тис. н. е. Археологічні свідчення про слов’ян. Писемні згадки античних авторів про слов’ян. Свідчення мови про зв’язки давніх слов’ян з іншими народами. Свідчення ономастики та етимології. Лексичні запозичення.

Тема 4. Матеріальна та духовна культура давніх слов’ян

Відображення у мові матеріальної культури давніх слов’ян. Відображення у мові духовної культури давніх слов’ян. Основні засади уявлень давніх слов’ян про навколишній світ. Язичництво як вияв давніх уявлень про навколишній світ. Язичницький пантеон богів і богинь. Слов’янська демонологія. Давній народний календар і християнські свята у слов’ян.

Тема 5. Виникнення писемності у слов’ян

Передумови виникнення писемності у слов’ян. Питання про самотність найдавнішого слов’янського письма. Створення слов’янської писемності. Слов’янські абетки: глаголиця та кирилиця, їх історичне зіставлення, поширення. Доля глаголиці. Латинська графіка у слов’ян. Пам’ятки слов’янської писемності. Надписи на предметах матеріальної культури. Рукописи, їхні копії та видання. Інкунабули та інші першодруки.

Змістовий модуль 3. Історія слов’янської філології

Тема 1. Зародження та становлення слов’янської філології

Зародження слов'янської філології. Становлення слов'янської філології. Основні культурні та наукові центри слов'ян. Становлення східнослов'янської філології. Становлення західнослов'янської філології. Становлення південнослов'янської філології. Становлення зарубіжної слов'янської філології.

Тема 2. Розвиток слов'янської філології у першій половині ХХ — на початку ХХІ ст.

Слов'янська філологія в СРСР і пострадянських країнах. Західнослов'янська філологія. Південнослов'янська філологія. Зарубіжна слов'янська філологія. Слов'янська філологія в контексті нинішньої світової науки. Міжнародні славістичні з'їзди. Славістичні періодичні видання. Сучасні завдання й перспективи розвитку слов'янської філології.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лек.	Практ.	Сам роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Слов'янська філологія як наука і навчальна дисципліна. Слов'янські народи та мови				
Тема 1. Слов'янська філологія в комплексі гуманітарних наук	4	2		2
Тема 2. Сучасні слов'янські народи, їх етнічна близькість. Проблема класифікації слов'янських мов	6	2	2	2
Тема 3. Східнослов'янські літературні мови та діалекти	6	2	2	2
Тема 4. Західнослов'янські літературні мови та їх діалекти	6	2		4
Тема 5. Південнослов'янські літературні мови та їх діалекти	4			4
1	2	3	4	5
Тема 6. Старослов'янська мова, її вплив на розвиток	2			2

сучасних слов'янських літературних мов				
Тема 7. Слов'янські літературні мікрומови	2			2
Разом за змістовим модулем 1	30	8	4	18
Змістовий модуль 2.				
Праслов'янська мова. Культура давніх слов'ян, її відображення у мові				
Тема 8. Праслов'янська мова як праслова-основа слов'янських мов	4			4
Тема 9. Діалектне членування праслов'янської мови	2			2
Тема 10. Слов'яни в давні часи	2			2
Тема 11. Матеріальна та духовна культура давніх слов'ян	4			4
Тема 12. Виникнення писемності у слов'ян	4	2		2
Разом за змістовим модулем 2	16	2	0	14
Змістовий модуль 3.				
Історія слов'янської філології				
Тема 13. Зародження та становлення слов'янської філології	4			4
Тема 14. Розвиток слов'янської філології у першій половині ХХ — на початку ХХІ ст.	4			4
Разом за змістовим модулем 3	8	0	0	8
Усього годин	54	10	4	40

5. Теми практичних (семінарських) / лабораторних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	3
1	Вступ. Сучасні слов'янські народи та їх мови 1. Слов'янська філологія як наука і навчальна дисципліна. 2. Гіпотези походження етноніма „слов'яни”. 3. Сучасні слов'янські народи, їхня етнічна близькість. 4. Слов'янські літературні мови, їх генетична спорідненість. 5. Класифікація слов'янських мов: спроби та проблеми.	2
1	2	3
2	Східнослов'янські літературні мови та діалекти 1. Специфіка східнослов'янських літературних мов та	2

діалектів: становлення, основні фонетичні та лексико-граматичні ознаки. 2. Українська мова серед інших слов'янських мов: загальна характеристика. 3. Генеза української мови в гіпотезах і концепціях мовознавців. 4. Сучасна російська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні ознаки. 5. Сучасна білоруська літературна мова: формування, проблеми функціонування, вивчення, характерні ознаки.	
Разом	4

6. Самостійна робота

Самостійна робота студентів включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до практичних занять, яка передбачає, зокрема, виконання системи вправ практичного характеру.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	3
1	Слов'янська філологія в комплексі гуманітарних наук	2
2	Сучасні слов'янські народи, їх етнічна близькість. Проблема класифікації слов'янських мов	2
3	Східнослов'янські літературні мови та діалекти	2
4	Західнослов'янські літературні мови та їх діалекти	4
5	Південнослов'янські літературні мови та їх діалекти	4
6	Старослов'янська мова, її вплив на розвиток сучасних слов'янських літературних мов	2
7	Слов'янські літературні мікромови	2
8	Праслов'янська мова як праслова-основа слов'янських мов	4
9	Діалектне членування праслов'янської мови	2
10	Слов'яни в давні часи	2
11	Матеріальна та духовна культура давніх слов'ян	4
12	Виникнення писемності у слов'ян	2
13	Зародження та становлення слов'янської філології	4
14	Розвиток слов'янської філології у першій половині ХХ — на початку ХХІ ст.	4
	Разом	40

7. Методи та засоби навчання

У початковому процесі застосовують: лекції, зокрема з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН; пояснювальний та проблемний, частково-

пошуковий, репродуктивний, дослідницький методи викладу матеріалу; самостійну роботу студентів.

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік (І семестр).

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Предмет і завдання курсу „Вступ до слов’янської філології”.
2. Методологія та методи досліджень у слов’янській філології.
3. Зв’язок курсу з іншими навчальними дисциплінами.
4. Етнізм „слов’яни”: проблема його етимології.
5. Слов’янські народи на сучасній карті світу: території проживання та чисельність. Етнічна близькість слов’ян.
6. Слов’янські мови, їх генетична спорідненість.
7. Класифікація слов’янських мов.
8. Загальна характеристика східнослов’янських мов.
9. Генеза української мови в гіпотезах і концепціях мовознавців.
10. Сучасна українська літературна мова: поширення, вивчення, характерні ознаки.
11. Сучасна російська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні ознаки.
12. Сучасна білоруська літературна мова: формування, проблеми функціонування, вивчення, характерні ознаки.
13. Специфіка західнослов’янської групи мов.
14. Сучасна польська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні ознаки.
15. Загальна характеристика серболужицьких мов: верхньолужицька та нижньолужицька мови.
16. Сучасна чеська літературна мова: формування, поширення, вивчення та диференційні ознаки.
17. Сучасна словацька літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні риси.
18. Історія полабської мови.
19. Загальна характеристика південнослов’янської групи мов.
20. Сучасна болгарська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні риси.
21. Сучасна македонська літературна мова: формування, поширення, вивчення та характерні ознаки.
22. Загальна характеристика сербської мови.
23. Загальна характеристика хорватської мови.

24. Загальна характеристика словенської мови.
 25. Старослов'янська мова як найдавніша писемна (літературна) мова слов'ян.
 26. Пам'ятки старослов'янської мови.
 27. Основні ознаки старослов'янської мови.
 28. Слов'янські літературні мікрмови.
 29. Періодизація історії праслов'янської мови.
 30. Основні фонетичні ознаки праслов'янської мови.
 31. Основні лексичні ознаки праслов'янської мови.
 32. Основні граматичні ознаки праслов'янської мови.
 33. Діалектне членування праслов'янської мови.
 34. Теорії прабатьківщини слов'ян. Розширення території праслов'ян на початку і у середині I тис. н. е.
 35. Писемні згадки античних авторів про слов'ян.
 36. Свідчення мови про зв'язки давніх слов'ян з іншими народами.
- Свідчення ономастики та етимології. Лексичні запозичення.
37. Відображення у мові матеріальної культури давніх слов'ян.
 38. Відображення у мові духовної культури давніх слов'ян.
 39. Основні засади уявлень давніх слов'ян про навколишній світ.
 40. Давній народний календар і християнські свята у слов'ян.
 41. Створення слов'янської писемності.
 42. Слов'янські абетки: глаголиця та кирилиця, їх історичне зіставлення, поширення.
 43. Пам'ятки слов'янської писемності.
 44. Зародження слов'янської філології.
 45. Становлення слов'янської філології.
 46. Основні культурні та наукові центри слов'ян.
 47. Становлення східнослов'янської філології.
 48. Становлення західнослов'янської філології.
 49. Становлення південнослов'янської філології.
 50. Становлення зарубіжної слов'янської філології.
 51. Слов'янська філологія в СРСР і пострадянських країнах.
 52. Західнослов'янська філологія.
 53. Південнослов'янська філологія.
 54. Зарубіжна слов'янська філологія.
 55. Слов'янська філологія в контексті нинішньої світової науки.
 56. Міжнародні славістичні з'їзди.
 57. Славістичні періодичні видання.
 58. Сучасні завдання й перспективи розвитку слов'янської філології.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Методи та засоби діагностики успішності навчання: поточне усне опитування; тестування; розв'язування практичних завдань; опрацювання

теоретичних і практичних завдань, винесених на самостійну роботу; залік.

10. Критерії оцінювання

Формою організації поточного контролю знань студентів є опитування, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання практичних завдань, контроль засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання.

Максимальний бал набирають студенти, які опрацьовують запропоновані джерела, критично аналізують викладений у науковій літературі матеріал, глибоко висвітлюють теоретичні питання, вичерпно відповідають на додаткові запитання, аргументують теоретичні положення прикладами, застосовують знання теоретичного матеріалу на практиці.

11. Методичне забезпечення

1. Левчук І. П. Вступ до слов'янської філології : курс лекцій-презентацій для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.020303 – філологія (українська мова та література) [Електронний ресурс] / І. П. Левчук. – Луцьк, 2012. – 1 електрон. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. – Назва з титул. екрану.

12. Список джерел

1. Алексеева Т. И. Этногенез восточных славян по данным антропологии / Т. И. Алексеева. – М., 1973. – 330 с.

2. Баран В. Д. Давні слов'яни / В. Д. Баран. – К., 1998. – 335 с.

3. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови / С. П. Бевзенко. – К., 1991. – 231 с.

4. Бернштейн С. Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков / С. Б. Бернштейн. – М., 1961. – 350 с.

5. Бирнбаум Х. Праславянський язык : Достижения и проблемы в его реконструкции / Пер. с англ.; вступ, стаття В. А. Дыбо и В. К. Журавлёва. – М., 1987. – 512 с.
6. Бошкович Р. Основы сравнительной грамматики славянских языков : Фонетика и словообразование / Р. Бошкович. – М., 1984. – 304 с.
7. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності / Михайло Брайчевський. – К., 2009. – 154 с.
8. Брук С. И. Население мира : Этнодемографический справочник. – 2-е изд. – М., 1986. – 829 с.
9. Булахов М. Г. Восточнославянские языковеды. Библиографический словарь : В 3-х т. – Минск, 1976-1978.
10. Булаховський Л. А. Вибрані праці в п'яти томах : Слов'янська акцентологія / Л. А. Булаховський. – К., 1980. – Т. 4. – 575 с; 1983. – Т. 5. – 615 с.
11. Български етимологичен речник. – София, 1971-2002. – Т. 1-6 (видання не закінчене).
12. Ванагас А. П. Проблема древнейших балто-славянских языковых отношений в свете балтийских гидронимических лексем / А. П. Ванагас. – Вильнюс, 1983. – 31 с.
13. Ван-Вейк Н. История старославянского языка : Пер. с нем. В. В. Бородин. – М., 1957. – 368 с.
14. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С Мельничука. – К., 1966. – 595 с.
15. Грунський М. К. Вступ до слов'янського мовознавства / М. К. Грунський. – К. – Л., 1946. – 148 с.
16. Даниленко Л. І. та ін. Українське мовознавство у західних і південних слов'ян / Л. І. Даниленко, В. М. Русанівський, В. Є. Федонюк, В. В. Чумак. – К., 2005. – 178 с.
17. Державин Н. С. Славяне в древности : Культурно-исторический очерк / Н. С. Державин. – М., 1946. – 215 с.

18. Дорошенко Д. Слов'янський світ у його минулому й сучасному : Т. I-III / Відпов. ред. Ю. Томаш; наук. ред. Л. Белей. – Ужгород, 2005. – 403 с.
19. Дуличенко А. Д. Славянские литературные микроязыки : Вопросы формирования и развития / А. Д. Дуличенко. – Таллинн, 1981. – 323 с.
20. Зубов М. І. Лінгвотекстологія середньовічних слов'янських повчань проти язичництва / М. І. Зубов. – Одеса, 2004. – 336 с.
21. Илиади А. И. Основы славянской этимологии / А. И. Илиади. – К., 2005. – 270 с.
22. Историческая типология славянских языков : Фонетика, словообразование, лексика и фразеология / Под ред. А. С. Мельничука. – К., 1986. – 286 с.
23. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) : Курс лекцій / За ред. В. І. Ярового. – К., 2003. – 632 с.
24. История культуры Древней Руси / Под общ. ред. Б. Д. Грекова, М. И. Артамонова. – М. – Л., 1951. – Т. I. – 483 с; Т. II. – 544 с.
25. Истрин В. А. 1100 лет славянской азбуки / В. А. Истрин. – М., 1963. – 180 с.
26. Карпенко Ю. О. Українська гіпотеза / Ю. О. Карпенко // Мовознавство. – 1993. – № 5. – С. 3-8.
27. Карпенко Ю. О. Чи існував скотарський період слов'янського язичництва? / Ю. О. Карпенко // Мовознавство. – 1996. – № 2-3. – С. 12-17.
28. Карский Е. Ф. Славянская кирилловская палеография / Е. Ф. Карский. – М., 1979. – 494 с.
29. Карский Е. Ф. Труды по белорусскому и другим славянским языкам / Е. Ф. Карский. – М., 1962. – 712 с.
30. Козлова Р. М. Структура праславянского слова (Праславянское слово в генетическом гнезде) / Р. М. Козлова. – Гомель, 1997. – 412 с.
31. Колесов В. В. Мир человека в слове Древней Руси / В. В. Колесов. – Л., 1986. – 312 с.

32. Коломієць В. Т. Спорідненість слов'янських мов / В. Т. Коломієць. – К., 1962. – 42 с.
33. Кондратов Н. А. Славянские языки / Н. А. Кондратов. – 3-е изд., доп. и перераб. – М., 1986. – 239 с.
34. Кравчук Р. В. З історії слов'янського мовознавства / Р. В. Кравчук. – К., 1961. – 140 с.
35. Кузнецов П. С. Очерки по морфологии праславянского языка / П. С. Кузнецов. – М., 1961. – 148 с.
36. Леута О. І. Старослов'янська мова / О. І. Леута. – К., 2001. – 255 с.
37. Лукінова Т. Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльно-історичний нарис) / Т. Б. Лукінова. – К., 2000. – 370 с.
38. Лучик В. В. Топонімія як один з аргументів середньонаддніпрянської теорії прабатьківщини слов'ян / В. В. Лучик // *Cywilizacja - przestrzeii - tekst: Slowia-hska topografia kulturowa w języku i literaturze.* – Katowice, 2005. – С. 173-183.
39. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології : [підручник] – 2-ге вид., допов. і переробл. / В. В. Лучик. – К. : ВЦ „Академія”, 2013. – 344 с.
40. Майборода А. В. Старослов'янська мова / А. В. Майборода. – К., 1975. – 294 с.
41. Мартынов В. В. Лингвистические методы обоснования гипотезы о Висло-Одерской прародине славян / В. В. Мартынов. – Минск, 1963. – 42 с.
42. Мартынов В. В. Славяно-германское лексическое взаимодействие древнейшей поры / В. В. Мартынов. – Минск, 1963. – 42 с.
43. Мартынов В. В. Становление праславянского языка по данным славяноязычных контактов / В. В. Мартынов. – Минск, 1982. – 44 с.
44. Медвідь-Пахомова С. М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах / С. М. Медвідь-Пахомова. – Ужгород, 1999. – 248 с.
45. Мейе А. Общеславянский язык : Пер. со 2-го франц. изд. П. С. Кузнецова / Отв. ред. С. Б. Бернштейн. – М., 1951. – 491 с.

46. Нахтигал Р. Славянские языки : Пер. со словенского Н. М. Елкиной. – М., 1963. – 342 с.
47. Национальное возрождение и формирование славянских литературных языков / Отв. ред. С. Б. Бернштейн. – М., 1978. – 354 с.
48. Непокупний А. П. Балтійські родичі слов'ян / А. П. Непокупний. – К., 1979. – 183 с.
49. Непокупний А. П. Балто-севернославянские языковые связи / А. П. Непокупний. – К., 1976. – 227 с.
50. Нидерле Л. Славянские древности / Л. Нидерле : Пер. с чеш. – М., 1956. – 450 с.
51. Німчук В. В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови / В. В. Німчук. – К., 1992. – 414 с.
52. Німчук В. В. Київські глаголичні листки. Найдавніша пам'ятка слов'янської писемності / В. В. Німчук. – К., 1983. – 141 с.
53. Огієнко І. Історія церковнослов'янської мови : Пам'ятки старослов'янської мови X-XI віків / І. Огієнко. – Варшава, 1929. – Т. 5. – 493 с.
54. Огієнко І. Історія церковнослов'янської мови. Повстання церковнослов'янської мови. Костянтин і Мефодій, їх життя і діяльність / І. Огієнко. – Варшава, 1926. – 324 с.
55. Ономастика України першого тисячоліття нашої ери / Відп. ред. І. М. Желєзняк. – К., 1992. – 274 с.
56. Павленко Л.П. Історична грамати́ка української мови : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.П. Павленко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 208 с.
57. Петров В. П. Етногенез слов'ян : Джерела, етапи розвитку і проблематика / В. П. Петров. – К., 1972. – 214 с.
58. Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова? / Г. П. Півторак. – К., 1993. – 200 с.

59. Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов : Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі „спільної колиски” / Г. П. Півторак. – К., 2001. – 152 с.
60. Попович М. В. Мироззрение древних славян / М. В. Попович. – К., 1985. – 167 с.
61. Проблемы этногенеза славян / Отв. ред. В. Д. Баран. – К., 1978. – 144 с.
62. Развитие этнического самосознания славянских народов в эпоху раннего средневековья / Отв. ред. В. Д. Королюк. – М., 1982. – 357 с.
63. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков. – М., 1981. – 607 с.
64. Скляренко В. Г. Праслов'янська акцентологія / В. Г. Скляренко. – К., 1998. – 342 с.
65. Скляренко В. Г. Русь і варяги : історико-етимологічне дослідження / В. Г. Скляренко. – К., 2006. – 120 с.
66. Соколянский А. А. Введение в славянскую филологию : [учеб. пособие] / А. А. Соколянский. – М. : Академия, 2004. – 400 с.
67. Супрун А. Е. Введение в славянскую филологию : [учеб. пособие] / А. Е. Супрун. – Минск : Вышэйшая школа, 1989. – 480 с.
68. Супрун А. Е. Введение в славянскую филологию : [учеб. пособие] / А. Е. Супрун, А. М. Калюта. – Минск : Вышэйшая школа, 1981. – 432 с.
69. Тищенко О. В. Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі / О. В. Тищенко. – К., 2000. – 236 с.
70. Толстой Н. И. Избранные труды. Славянская литературная языковая ситуация : В 2-х т. – М., 1998. – Т. 2. – 544 с.
71. Толстой Н. И. История и структура славянских литературных языков / Н. И. Толстой. – М., 1988. – 237 с.
72. Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов / К. К. Трофимович. – Л., 1960. – 227 с.
73. Трофимович К. К. Серболужицька мова / К. К. Трофимович. – Л., 1964. – 122 с.
74. Трубочёв О. Н. Этногенез и культура древних славян : Лингвистические исследования / О. Н. Трубочёв. – М., 1991. – 271 с.

75. Филин Ф. П. Происхождение русского, украинского и белорусского языков : Историко-диалектологический очерк / Ф. П. Филин. – П., 1972. – 665 с.
76. Хабургаев Г. А. Старославянский язык / Г. А. Хабургаев. – 2-е изд. – М., 1986. – 432 с.
77. Ходова К. И. Языковое родство славянских народов (На материале словаря) / К. И. Ходова. – М., 1960. – 64 с.
78. Царук О. В. Українська мова серед інших слов'янських : етнологічні та граматичні параметри / О. В. Царук. – Дніпропетровськ, 1998. – 323 с.
79. Чекман В. Н. Исследования по исторической фонетике праславянского языка : Типология и реконструкция / В. Н. Чекман. – Минск, 1979. – 216 с.
80. Черниш Т. О. Слов'янська лексика в історико-етимологічному висвітленні (Гніздовий підхід) / Т. О. Черниш. – К., 2003. – 478 с.
81. Чучка П. П. Вступ до слов'янської філології : У 2-х ч. / П. П. Чучка. – К., 1988. – Ч. 1. – 78 с.; 1999. – Ч. 2. – 76 с.
82. Шульгач В. П. Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції) / В. П. Шульгач. – К., 1998. – 368 с.
83. Horálek K. Úvod do studia slovanských jazyků. – Praha, 1962. – 187 s.
84. Języki stowiańskie dziś. Nowe fakty / Pod. red. H. Fontańskiego. – Katowice, 2001. – 255 s.
85. Lehr-Spławinski T. O pochodzeniu i praojczyźnie Słowian. – Poznań, 1946. – 237 s.
86. Lehr-Spławiński T. Studie i szkice wybrane z językoznawstwa słowiańskiego. – Warszawa, 1957. – 447 s.
87. Mały słownik kultury dawnych słowian / Pod red. L. Leciejewicza. – Warszawa, 1972. – 675 s.
88. Moszyński K. Pierwotny zasięg języka prasłowiańskiego. – Wrocław – Kraków, 1951. – 447 s.
89. Moszyński L. Wstęp do filologii słowiańskiej. – Warszawa, 1984. – 344 s.
90. Stieber Z. Świat językowy Słowian. – Warszawa, 1974. – 499 s.